Asiantuntijalausunto
johtava asiantuntija Berit Kiuru
25.11.2022

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kuuleminen hallintovaliokunnassa 29.11.2022

Hallituksen esitys (HE 114/2022 vp) eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksessä (HE 114/2022 vp) ehdotetaan ulkomaalaislain työntekoa ja yrittäjyyttä koskevan sääntelyn muuttamista, tarkoituksena taata sujuvat ja nopeat maahanmuuttomenettelyt. Osaajapulaan vastaamiseksi tarvitaan laajasti erilaisia toimia ja sisäministeriön maahanmuutto-osasto katsoo esityksen tukevan osaltaan hallituksen tavoitetta edistää työperusteista maahanmuuttoa.

Maahanmuuttomenettelyn sujuvuuden kannalta on tarpeen kehittää kaikkia menettelyn vaiheita. Tästä näkökulmasta ja edustustojen rajalliset resurssit huomioiden on tarkoituksenmukaista kehittää sääntelyä siten, että **suullisen kuulemisen oleskelulupa-asiassa sekä DNA-tutkimusnäytteen ottamisen valvonnan ja näytteenottajan henkilöllisyyden varmistamisen voisi tehdä myös edustustoon työsuhteessa oleva henkilö**. Työsuhteessa olevien henkilöiden asianmukainen perehdyttäminen ja valvonta on tarpeen, kuten virkasuhteessa olevien osaltakin.

Yhtä lailla perusteltua on, sekä asiakkaan että viranomaisen näkökulmasta, mahdollistaa sääntelyllä se, että **kuuleminen voisi jatkossa tapahtua etäyhteydellä Maahanmuuttoviraston toimesta**. Oleskelulupamenettelyä ovat käytännössä viivästyttäneet suulliset kuulemiset ja etäkuulemisen avulla menettelyä on mahdollista nopeuttaa huomattavastikin. Tarvittaessa tässä yhteydessä on voitava hyödyntää ulkoisen palveluntarjoajan tiloja, edustustojen rajalliset resurssit ja tilat huomioiden. Tältä osin on tarpeen varmistua tietoturvallisuudesta.

Ehdotukset pidättäytymispäätöstä koskevan sääntelyn kehittämiseksi ovat niin ikään kannatettavia. Esityksen mukaan **Maahanmuuttovirastolle tulisi toimivalta tehdä pidättäytymispäätös ja päätös voitaisiin jatkossa tehdä kaikissa tilanteissa, joissa oleskeluluvan myöntämisen peruste on työnteko**. Lainmuutokset mahdollistaisivat pidättäytymispäätöksen tehokkaamman hyödyntämisen hallinnollisena seuraamuksena. Näin suojattaisiin toisaalta ulkomaisia työntekijöitä ja toisaalta reilua kilpailua työnantajien välillä. Työnantajien velvollisuuksia oleskelulupamenettelyssä on syytä laajentaa ja sanktiointisääntelyä uudistaa siirryttäessä riskiperusteiseen päätöksentekoon, jossa jälkivalvonta korostuu.

Esityksessä **ehdotetaan säädettävän työnantajan sertifioinnista**. Sertifioinnin edellytyksistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, mikä on perusteltua, koska se mahdollistaisi tarvittavien muutosten tekemisen joustavammin kertyneen kokemuksen myötä. Sertifiointi voi lisätä lupajärjestelmän tehokkuutta, jos se otetaan käyttöön riittävän laajasti. Edellytysten on siis mahdollistettava sertifioinnin myöntäminen riittävän suurelle määrälle työnantajia, mutta toisaalta karsittava mahdollisia väärinkäytöksiä työvoiman hyväksikäyttö huomioiden. Yksittäisen työntekijän näkökulmasta maahantuloa sujuvoittaisi lisäksi **pitkäaikaisen viisumin (D) myöntäminen sertifioitujen työnantajien työntekijöille**. Ulkomaalaislain 17 c §:n muuttamista tämän mahdollistamiseksi on ehdotettu sisäministeriön valmistelemassa hallituksen esityksessä (HE 99/2022 vp), mutta aikataulusyistä asiasta on tarkoitus säätää nyt käsillä olevan lakiesityksen yhteydessä. Sisäministeriön maahanmuutto-osasto kiinnittää huomiota tarpeeseen yhteensovittaa kyseiseen lainsäännökseen eri lakiesityksissä kohdistuvat muutosehdotukset eduskuntakäsittelyn yhteydessä.